

Nieuwe wet tegen seksueel geweld in Indonesië:

Slachtoffers nu beter beschermd

In 2009 vroeg een dertienjarig meisje op het eiland Saparua hulp aan haar familie uit Nederland, die daar op vakantie was. Ze werd na het overlijden van haar ouders ondergebracht bij een oom. Dit 'thuis' bleek niet veilig te zijn. Hier werd zij door haar vierentwintigjarige neef seksueel misbruikt. Aangifte doen ging uiterst moeizaam en professionele opvang of begeleiding was er niet.

TEKST • **AUGUSTIEN MATULESSY-SOUISA**

Door de komst van de nieuwe wet tegen seksueel geweld in Indonesië zal dit schrijnende verhaal mogelijk tot het verleden behoren. Het Indonesische parlement heeft in april van dit jaar de *Wet Undang Undang Nomor 12 2022 Tentang Tindak Pidana Kekerasan Seksual* aangenomen; deze nieuwe wet beoogt betere bescherming te bieden aan slachtoffers van seksueel geweld in Indonesië. De parlementaire behandeling van het wetsvoorstel verliep niet zonder verzet. Al in 2016 werd de wet ingediend, maar kreeg veel tegenwerking vanuit de conservatieve hoek. Dat de wet na zes jaar uiteindelijk is aangenomen, is een geweldige overwinning voor met name Komnas Perempuan (Indonesische Nationale Commissie voor Geweld tegen Vrouwen) die zich jarenlang heeft ingezet om seksueel geweld terug te dringen. Als initiator van deze wet heeft de Commissie nu de wettelijke taak toe te zien op de uitvoering ervan.

In de nieuwe wet wordt seksueel geweld aangemerkt als een delict, waardoor het mogelijk is om na een melding stappen te ondernemen. Slachtoffers kunnen nu bescherming, begeleiding en financiële compensatie krijgen voor onder andere medische behandeling en psychologische zorg. Ook de regelgeving rond de aanlevering van het aantal bewijsstukken door een slachtoffer is gewijzigd. Om seksueel geweld aan te tonen, is er nu maar één nodig, voorheen drie.

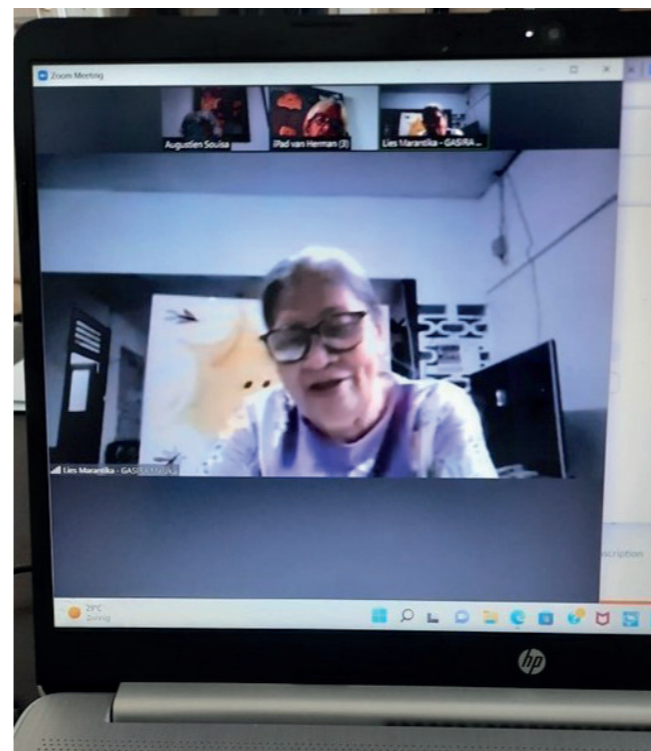

De wet onderscheidt negen delictsvormen van seksueel geweld: fysieke en niet-fysieke seksuele intimidatie, seksuele marteling, gedwongen anticonceptie, gedwongen sterilisatie, gedwongen huwelijk, seksuele slavernij, seksuele uitbuiting en cyber seksueel misbruik. In de wet worden strengere straffen en flinke boetes opgelegd. Zo staat op seksueel misbruik vanaf nu een straf van maximaal 12 jaar en een maximale boete van driehonderd miljoen roepia (ongeveer 20.000,-). Voor seksuele uitbuiting kan een dader 15 jaar celstraf krijgen plus een maximale geldboete van één miljard roepia (ongeveer 66.000,-). Ook gedwongen huwelijken worden strafbaar gesteld; hierop staat een gevangenisstraf van negen jaar met een maximale geldboete van tweehonderd miljoen (13.000,-). In de nieuwe wet wordt ook erkend dat mannen slachtoffer kunnen zijn van seksueel geweld.

Helaas zijn twee bepalingen in deze wet niet duidelijk geformuleerd: gedwongen abortus en verkrachting. Deze twee zaken worden in het Wetboek van Strafrecht en Gezondheidswet geregeld.

Nederland

In Nederland is er veel aandacht voor seksueel geweld, bijvoorbeeld via #MeToo. De afgelopen maanden werden we in Nederland opgeschrikt door aangrijpende verhalen van meisjes en jonge vrouwen die het slachtoffer zijn van seksueel overschrijdend gedrag. Deze slachtoffers kunnen bij verschillende meldpunten terecht, want de hulp aan slachtoffers van seksueel geweld is in Nederland geïnstitutionaliseerd. Denk in dit verband aan: Centrum Seksueel Geweld, Blijf Van Mijn Lijf Huis of Slachtofferhulp Nederland die zelfs The Voice-kandidaten die het slachtoffer zijn van seksueel wangedrag, opriepen om

Zoomoverleg op 19 juli jongstleden met ibu Lies Marantika, directeur GASIRA.

zich te melden. Meldpunten, waar slachtoffers terecht kunnen met hun verhaal, zijn er op de Molukken niet - ook geen instituut als Slachtofferhulp.

GASIRA als partnerorganisatie op de Molukken

De casus van het dertienjarige meisje was aanleiding voor de oprichting van Stichting Save Home in 2010. Het jaar daarop sloot Save Home een samenwerkingsovereenkomst met Yayasan GASIRA op Ambon. Immers, GASIRA heeft de kennis in huis; Save Home zorgt voor alle financiële middelen: de salarissen, de huur van het opvanghuis en alles wat bij hulpverlening komt kijken. Sindsdien kan GASIRA, met de financiële ondersteuning vanuit Nederland, zich inzetten voor slachtoffers van seksueel geweld. Ze focust zich vooral op het geven van voorlichting (empowerment), trainingen (train de trainers), het opzetten van een netwerk op lokaal en regionaal niveau, het geven van seksuele vorming op scholen en agendasetting via de media. Daarnaast kunnen slachtoffers van seksueel geweld terecht in het opvanghuis Rumah Aman GASIRA, opgericht door Save Home en GASIRA. In dit huis krijgen de slachtoffers, naast psychologische hulp, ook begeleiding bij het doen van aangifte en bij rechtszaken. Desgewenst worden ook de betrokken families begeleid.

In 2019 kwam de directeur van GASIRA, Ibu dr. Lies Marantika, op uitnodiging van Save Home naar Nederland. Samen met haar gingen we op werkbezoek bij het Centrum Seksueel Geweld in Rotterdam. Daar werden we door de beleidsad-

viseur van de gemeente en de coördinator van het Centrum rondgeleid en ingevoerd in de ketenaanpak van de gemeente. Het bezoek maakte toen duidelijk dat er nog heel wat moet gebeuren om op de Molukken een dergelijke ketenaanpak te realiseren. Wellicht biedt de nieuwe wet mogelijkheden hiertoe.

Agendasetter

Zoals gezegd geldt het opzetten van een lokaal of regionaal netwerk als één van de speerpunten van GASIRA. Daartoe benadert GASIRA maatschappelijke organisaties, sleutelfiguren in de gemeenschappen en religieuze instellingen. Vervolgens krijgen de vrijwilligers trainingen, waardoor ze in staat zijn om seksueel geweld te signaleren, te herkennen en aan te pakken. Bovendien kan GASIRA worden beschouwd als een agendasetter, een motor om het onderwerp seksueel misbruik onder de aandacht te brengen op de Molukken. Het gaat om meer dan het bieden van opvang. Juist preventie, bewustzijn en maatschappelijke betrokkenheid zijn van belang - en daar is GASIRA continu mee bezig.

De komende maanden gaat GASIRA op drie eilanden van de Molukse archipel - Nusa Laut, Tanimbar en Leti - safe houses opzetten. Een huis, waar kinderen die het slachtoffer zijn van seksueel geweld, kunnen worden begeleid bij het doen van aangifte, bij het juridische proces en de verwerking van ongewenste seksuele ervaring. Op het eiland Leti (Zuidwest-Molukken) is inmiddels een samenwerkingsverband ondertekend met de Classis van Leti Moa Lakor. Bij de opzet ervan wordt gekeken naar het model van 'Ina Martha': een safe house op het eiland Saparua, waarbij een samenwerkingsverband is opgezet met de kerken, moskee, scholen, politie en diverse sleutelfiguren uit de gemeenschap (leerkrachten, verloskundigen).

Niet wegstijgen

In de regio Ambon komt één op de drie meisjes van onder de veertien in aanraking met seksueel geweld; onder de achttien is dat er één op de vier. De meest recente, door GASIRA verzamelde cijfers laten zien dat het aantal aangiftes van seksueel geweld in Ambon is gestegen. Zo verklaarde Lies Marantika - tijdens een zoomoverleg tussen het bestuur van Save Home en de directie van GASIRA op 19 juli jl. - dat volgens de gegevens van de politie in Ambon in het eerste halfjaar van 2022 tweeënvijftig gevallen van seksueel geweld tegen kinderen bij de politie bekend zijn. GASIRA kon slechts vijftien slachtoffers opvangen en begeleiden.

Dat zijn aantallen waar je van schrikt. En misschien ook niet iets waar je aan denkt, als je naar de Molukken gaat. Het betekent concreet dat wij allemaal daar en hier in aanraking kunnen komen met slachtoffers van seksueel geweld.

Seksueel misbruik is een abstract begrip: het laat zich soms moeilijk uitleggen én het ligt gevoelig. Je hebt het er niet zomaar over. Maar tegelijkertijd is het een bestaande problematiek daar op de Molukken en ook hier in Nederland, waar we onze ogen niet voor moeten sluiten. Laten we hopen dat met de komst van de nieuwe wet slachtoffers van seksueel geweld op de Molukken beter worden beschermd. En dat het gaat leiden tot meer aangiftes en veroordelingen. De praktijk zal het moeten uitwijzen.

GASIRA zal tijdens de trainingen aandacht besteden aan de nieuwe wet. Voor GASIRA biedt de nieuwe wetgeving hoe dan ook een uitgelezen kans om de opvang, ondersteuning en begeleiding van slachtoffers van seksueel geweld verder te professionaliseren. Het is en blijft het allerbelangrijkste, dat vrouwen en meisjes een veilige plek hebben op deze wereld.